

FUGLEKASSER OG DERES BEBOERE

AF

HANS JØRGENSEN

For nogle Aar siden havde jeg Lejlighed til at læse Overlæge Helms' Bog »Fuglene ved Nakkebøllefjord«, hvori der bl. a. findes et Afsnit om »Anbringelse af Redekasser«, og det interesserede mig saa meget at læse derom, at jeg besluttede at ophænge forskellige Slags Fuglekasser paa Brenderupegnen og i Faurskov Bjerge, Kerte Sogn, begge i Nordvestfyn.

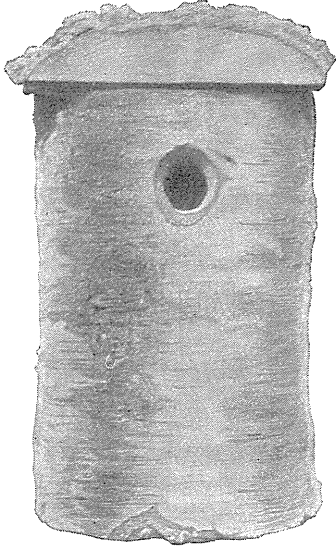
1923 fik jeg en Snedker her paa Egnen interesseret for Sagen, og i Forening anskaffede vi nogle Redskaber, saa vi kunde udhule Træstammer. Arbejdet faldt os i Begyndelsen meget vanskeligt; men jeg kunde dog i Løbet af Februar og Marts 1924 ophænge 139 Kasser: 101 til Mejsler, 24 til Træløbere, 3 til Rødkælke, 9 til Spætmejsler og 2 til Ugler.

For at kunne faa Plads til saa mange maatte jeg bede om Lov til at benytte Folks Haver og Skove, og man stillede sig næsten alle Steder meget velvilligt, fordi man forstod, at det var til stor Nytte at frede om Smaafuglene, specielt i en saa udpræget Frugtegn som Brenderupegnen. Kun een Mand stillede sig meget uforstaaende over for Spørgsmaalet om Ophængning og vilde ikke for alt have Kasser sat op til Mejsler, som han — pudsigt nok — satte i Klasse med Stærene, der tog hans Kirsebær.

Hver Kasse fik sit Nr.: Mejssekasserne 1—2—3 o. s. v., Træløberkasserne T_1 — T_2 o. s. v., Rødhalskasserne R_1 — R_2 o. s. v., Spætmejssekasserne X_1 — X_2 o. s. v., (Stærekasserne skulde have S_1 — S_2 o. s. v.), og Uglekasserne U_1 — U_2 .

Numrene blev indhugget i smaa Blikstykker, som jeg sømmede paa Kasselaagene, og indførtes desuden i Bøger, hvor det for hvert Nummer blev angivet, hvorledes Kassen var ophængt: hos hvem, Ophængningstræets Art, Højden og Indgangshullets Retning.

Mejsekasserne var dels beregnede for Musvit og havde da et Indgangshul paa 4 cm, dels for Smaamejser og var saa med 3 cm's Hul; men desuden forsøgte jeg med andre Hulstørrelser. Musvitterne var nemlig slemme til at fordrive de svagere Smaamejser, hvis Antal ikke var nær saa stort, og jeg vilde derfor

Redekasse, hvis Indgangsaaabning er muret mindre af Spætmejser.

søge at lave Indgangshullet saa lille i nogle af Kasserne, at Smaamejserne kunde gaa ind, men Musvitterne ikke. Det viste sig da, at Musvit let gaar i Huller paa 3 cm, men derimod ikke i dem paa 2,7 cm, og de følgende Aar lavede jeg Hullet i Musvitkasser paa 3,2 cm og i Smaamejsekasser paa 2,7 cm. Det er iøvrigt de samme Maal, som Overlæge Helms anfører i »Danske Fugle ved Hus og i Have«.

Træløberkasserne var af Klinges Model, Indgangshullet først paa godt 3 cm, senere paa 2,7 cm. Disse Kasser blev væsentlig ophængt paa gamle Ege i Bro Frihed under Grevskabet Gyldensteen, idet Skovrider Steenberg stillede sig meget forstaaende over for Ophængningen.

Rødhalskasserne var, som Overlæge Helms anbefaler dem.

Spætmejsekasserne var som Mejsekasserne, men blot udhulet mere og med større Hul (4,5—5,5 cm). Jeg havde altid syntes, at Spætmejserne, der er ret almindelige heromkring, saa fyldigere ud end Musvitterne og derfor maatte kræve større Indgang; men det viste sig, at jeg tog grundig fejl, for en Mejsekasse med 4 cm's Hul blev 1924 beboet af et Spætmejsepar, men først efter at det havde jaget Blaamejser — med færdigbygget Rede og et Par Æg — paa Porten og havde muret Hullet mindre (2,5 cm bredt og 3,1 cm højt), som hosstaaende Fotografier viser det. Kassen var anbragt i Bro Frihed paa en af de gamle Ege, der havde Underskov af Smaabøge og Brombær. Det var interessant at iagttage saavel »Spætmejsekassen« som Fuglene selv, dels under deres Indsamling af visne Blade, dels under Rugningen og Madningen af Ungerne; men jeg var

meget forsigtig, for at Spætmejsjerne ikke, skønt de regnes for lidet sky, skulde lade sig forstyrre; jeg havde jo kun een Kasse beboet af denne Art.

1925 bankede en Flagspætte Murværket ud af Indgangshullet og huggede Hullet større (4,5 cm \times 4,5 cm), men ynglede ikke i Kassen.

1926 stod Lejligheden tom. 1927 ynglede der atter Spætmejsjer i den; men de havde haft et meget stort Arbejde med at faa Hullet lille igen. De fik kun 3 Unger, som ringmærkedes $^{18}/_6$, da de var omtrent flyvefærdige.

Uglekasserne var sammenslaet af 4 Syvtommer-Brædder paa henimod en Alens Længde; stort Hul af samme Form som Rødhalskassernes. At ingen af dem blev beboet det første Aar skyldtes sikkert, at jeg først fik dem ophængt sidst i Marts. Senere har jeg hvert Aar haft ynglende Ugler.

Resultater angaaende Ophængningen.

Da jeg har haft en Del Kassemateriale at arbejde med i nogle Aar 1) paa forskellige Ophængningssteder, 2) i forskellig Højde og 3) med Indgangshullet mod forskellige Verdenshjørner, kunde der spørges, om det har noget at betyde, hvordan Kasserne ophænges.

For Mejsjerne har det intet at sige, hvilken Træart Kassen ophænges paa, eller om man hænger op paa Træ, i Busk eller paa Plankeværk.

Skovspurve skal man ikke tage for meget Hensyn til, da de meget let kan komme til at optræde i for stort Tal; det gælder i alt Fald for Egnen heromkring, hvor deres Antal ikke maa blive større.

For Spætmejsjer, der som Redemateriale anvender visne Blade, især af Eg og Bøg, vil det selvfølgelig være bedst, at man anbringer Kasser paa eller i Nærheden af nævnte Træarter.

Træløbere holder mest til, hvor der findes Egetræer, hvis dybe Barkrevner de særlig ynder at undersøge, og det er for saa vidt meget heldigt, da de specielle Træløberkasser bedst kan anbringes paa gamle Ege, der ofte har en flad Side.

Rødhalsen gaar ikke ofte i Kasser; men man gør alligevel klogt i at ophænge enkelte Rødhalskasser (Fluesnapperkasser), da disse ogsaa søges af Rødstjert og Graa Fluesnapper,

ligesom de gerne beboes af Mejsjer og derfor sjælden faar Lov til at forblive tomme.

Det er fornuftigst at ophænge Kasserne, undtagen dem til Vendehals og Ugle, i ca. 1 m's Højde, da man saa — ved at løfte det aftagelige Laag — har let ved at se, hvad der findes i Kassen, og naar Fuglene er færdige med at yngle, har man nemt ved at rense den. Man kan iøvrigt faa lige saa god Indkvartering, hvis man hænger Kassen lavere, ja, endog saa langt ned den kan komme, men saa er der ofte større Fare for, at Fuglene skal blive forstyrret, f. Eks. af Katte.

Jeg har forsøgt med Indgangshullet mod alle mulige Verdenshjørner og er kommet til det Resultat, at det intet har at sige, hvor det vender hen.

Mejsernes Stædighed.

Flere Gange har jeg lagt Mærke til, at Kasser i en stor Have med megen Busk- og Trævækst er blevet vraget, medens nogle i en ganske lille Have med faa Træer Aar efter Aar er blevet stærkt søgt. I en Have fandtes der saaledes kun 2 Træer, et Æbletræ og et Pæretræ, som begge blev forsynet med en Kasse, og allerede første Aar var der Ynglefugle.

Jeg har faaet det Indtryk, at naar Mejsjerne engang har sat sig i Hovedet, at de vil bo et bestemt Sted, er de bogstavelig talt ikke til at drive derfra, selv om Lokalteterne ingenlunde er gode, ja, selv om de Dag efter Dag generes i deres Redebygning.

Saaledes vilde en Musvit bygge Rede i en Træpumpe ved et Vaskeri; men flere Gange hver Dag blev det indsamlede Redemateriale pumpet op, og man henvendte sig da til mig desangaaende.

Dagen efter ophængte jeg en Musvitkasse $1\frac{1}{2}$ m fra Pumpen. Det var i Forsommeren 1925. Musvitten ikke engang kiggede efter Kassen, men fortsatte med at fylde Mos og Uld ind i Pumpen, hvorfra det lige saa hurtigt pumpedes ud. Om Musvitten fik ynglet den Sommer, ved jeg naturligvis ikke; men Kassen forblev i alt Fald tom.

1926 og 1927 generede den atter i Pumpen, hvor den jo ikke fik Rugefred; men i Kassen byggede den ikke.

Først 1928 krøb den til Korset og ynglede i Rugekassen.

Resultater i 1924.

Af 139 Kasser har 100 været beboede = 72 0/0; helt nøjagtigt er det dog ikke, da jeg har regnet med, at 2 eller 3 Kuld i samme Kasse = 2 eller 3 Kasser med eet Kuld.

Musvit, <i>Parus m. major</i>	i 60 Kasser = ca. 43 0/0 af samtlige
Skovspurv, <i>Passer m. montanus</i> - 24	- = - 17,4 - - -
Blaamejse, <i>Parus c. coeruleus</i> . . - 6	- = - 4,4 - - -
Træløber, <i>Certhia familiaris macrodactyla</i>	- 5 - = - 3,6 - - -
Sumpmejse, <i>Parus p. palustris</i> - 2	- = - 1,5 - - -
Mejse, (Art usikker) <i>Parus sp.</i>	
(Jeg saa aldrig Fuglen)	- 1 - = - 0,7 - - -
Spætmejse, <i>Sitta europaea caesia</i> - 1	- = - 0,7 - - -
Dværgspidsmus, <i>Sorex pygmaeus</i>	- 1 - = - 0,7 - - -
	<hr/>
	100 Kasser = ca. 72 0/0 af samtlige

Af ovennævnte ynglede 7 Par Musvitter 2 Gange i samme Kasse; Skovspurv 1 Par 2 Gange og 1 Par 3 Gange. Resten ynglede enten kun 1 Gang i samme Kasse — eller 2 Gange, men da i forskellige Kasser.

De første udhulede Kasser lavede vi af Egetræ; men det var Hestearbejde, da vi udelukkende anvendte Haandkraft. Vi borede for med et temmelig stort Sneglebor og anvendte derpaa Hulnavere i 4 forskellige Størrelser.

Vi forsøgte derfor med Birketræ, der var noget lettere at arbejde i, og Kasserne var dog ogsaa pynteligere. Nu foregaar selvfølgelig en Del af Arbejdet med Maskinkraft.

I Vinteren 1924/25 skaffede jeg mig yderligere 167 Rugekasser: 72 Musvitkasser, 46 Smaamejsekasser, 11 Træløberkasser, 33 Rødhalskasser, 4 Vende-halskasser, 1 udboret i Birkestub til Musvit.

De udhulede Kasser blev nu for en stor Del lavet af Rødgran, Skovfyr og østrigsk Fyr. Alle 3 Træsorter giver jo mørke, lidet pyntelige Kasser. Det var ikke let at arbejde i østrigsk Fyr; i Rødgran gik det derimod let, og Skovfyr var at bore i som Smør; men det viste sig rigtignok ogsaa, at medens Kas-

serne af østrigsk Fyr og Rødgran endnu 1931 er brugbare, revnede næsten alle Skovfyrekasserne paa langs allerede den første Sommer. Nu anvender vi udelukkende Birketræ.

Efter Overlæge Helms' Forslag ophængte jeg nogle Kasser med temmelig stort Hul ca. 6 m oppe for muligvis at faa Vende-hals, der af og til ses her paa Foraarstrækket, til at yngle; men disse Kasser har hidtil kun været søgt af Mejsjer, Skovspurve og Graaspurve.

Resultater i 1925.

Af de for 1924 omtalte 139 Kasser forsvandt i Aarets Løb 1 i Faurskov, Kerte Sogn.

Af de 138 var 85 beboede = 62 %.

Musvit, <i>Parus m. major</i>	i 55	Kasser = ca. 40 % af samtlige
Skovspurv, <i>Passer m. montanus</i> -	15	— = - 11 - - -
Blaamejse, <i>Parus c. coeruleus</i> . -	4	— = - 2,9 - - -
Sumpmejse, <i>Parus p. palustris</i> . -	4	— = - 2,9 - - -
Sortmejse, <i>Parus ater abietum</i> . -	3	— = - 2,2 - - -
Træløber, <i>Certhia familiaris</i>		
<i>macroductyla</i>	- 1	— = - 0,75 - - -
Stor Flagspætte, <i>Dryobates ma-</i>		
<i>ajor pinetorum</i>	- 1	— = 0,75 - - -
Ugle (Art usikker), <i>Strix aluco?</i> -	1	— = - 0,75 - - -
Dværgspidsmus, <i>Sorex pyg-</i>		
<i>mæus</i>	- 1	— = - 0,75 - - -
		<hr/>
		85 Kasser = ca. 62 % af samtlige

Af de 167 Kasser, som blev hængt op i Vinteren 1924/25, blev 94 beboede = 56 %.

Musvit, <i>Parus m. major</i>	i 50	Kasser = ca. 29,8 % af samtlige
Blaamejse, <i>Parus c. coeruleus</i> . -	18	— = - 10,7 - - -
Sortmejse, <i>Parus ater abietum</i> . -	9	— = - 5,4 - - -
Sumpmejse, <i>Parus p. palustris</i> . -	8	— = - 4,75 - - -
Skovspurv, <i>Passer m. montanus</i> -	8	— = - 4,75 - - -
Skovmus, <i>Mus sylvaticus</i>	- 1	— = - 0,6 - - -
		<hr/>
		94 Kasser = ca. 56 % af samtlige

Træløber har mærkelig nok været i Tilbagegang, skønt jeg om Foraaret ophængte mange nye Kasser paa den samme Lokalitet, hvor jeg i 1924 havde haft 5 Par ynglende.

Stor Flagspætte ynglede i en Mejssekasse, hvis Indgangshul den havde hugget større (4,5 cm × 4,5 cm).

Som ny Ynglefugl paa Brenderupegnen, hvor der ikke er meget Naaleskov, er Sortmejsen. Paa Faurskovegnen, hvor der er store Naaleskove paa de gamle Lyngbakker, har den derimod i mange Aar været baade Sommer og Vinter, og i Aar ynglede den i flere af mine Kasser.

Blaamejse og Sumpmejse har haft stor Fremgang.

I Vinteren 1925/26 ophængte jeg 117 nye Kasser deraf 6 Stærkasser, saa jeg i alt havde 423, hvoraf 3 forsvandt, men senere erstattedes.

Resultater i 1926.

Af 420 var 228 beboede = 54,3 %.

Som nye Beboere i mine Kasser er Natugle, *Strix a. aluco* (i 1 Kasse), Stær, *Sturnus v. vulgaris* (i 6), og Hasselmus, *Muscardinus avellanarius*, som ikke er ualmindelig paa Faurskovegnen (i 1).

Resultater i 1927.

Kassernes Antal var nu forøget til 452, hvoraf 323 var beboede = 71,46 %, d. v. s. et udmærket Resultat; men i den fugtige Sommer døde særdeles mange, endog saa at sige flyvefærdige, Unger i Rederne, antagelig af Sult. Det var galt overalt i Brenderup og Kerte Sogn.

Ny Fugl i Kasse: Gærdesmutte, *Troglodytes t. troglodytes*. I Mejskasse 143 havde en Gærdesmutte lavet en Rede af den sædvanlige Form og anbragt den saaledes, at den overbyggede Redes Hul var lige ud for Kassens. — Ogsaa 1930 havde jeg Gærdesmutte i Kasse, men ca. 2 km fra Nr. 143.

Resultater i 1928.

Nu var der 471 Kasser oppe, men kun 238 var beboede = 50,55 %, d. v. s. et meget sløjt Resultat; men mon ikke det, at saa mange Unger døde i Sommeren 1927, var den væsentligste Grund til de faa Ynglefugle?

Af nyt maa nævnes, at Rødhals, *Erithacus r. rubecula*, ynglede i R. 40 og Rødstjert, *Phoenicurus p. phoenicurus* i R. 15.

Resultater i 1929 og 1930.

Kasseantallet er nu godt 500, men vil sikkert i Løbet af nogle Aar gaa ned, efterhaanden som de udhængte Kasser raadner; for der er desværre indtraadt en stor Forandring:

I Skovene er Antallet af Ynglefugle steget; men i de — ca. 100 — forskellige Haver, hvor jeg har ophængt 1—2 eller lidt flere Kasser, har jeg de sidste 2 Aar kunnet gaa fra Kasse til Kasse en hel Dag igennem og næsten ingen beboede fundet, undtagen hvor Haverne støder op til Skov.

Overalt, hvor jeg kommer omkring og som sædvanlig slaar en Sludder af med Folk, lyder Spørgsmaalet: »Hvor kan det dog være, at vi ingen Fugle har i vore Kasser i Aar; ellers plejer der at være næsten fuldt optaget, og i Aar og i Fjor er der ingen?«

Hvad er da Grunden til, at Fuglene, det vil især sige Mejsjerne, har forladt Haverne, hvor man dog om Vinteren kan se dem i stort Tal ved de udhængte Talgstumper og Kødben, og er draget til Skovene?

Det er den kraftige Sprøjtning, der de sidste Par Aar har været almindelig anvendt overfor Frugttræer og Frugtbuske.

Naar man dræber største Parten af de Insekter, Mejsjerne skulde leve af, maa man finde sig i, at disse Fugle om Sommeren holder til i Skovene, hvor der er Føde og — maaske specielt for denne Egns Vedkommende — Kasser nok.

Ogsaa Fugle, der ikke gaar i Kasser, finder selvfølgelig deres Fordel ved at søge til Skovene.

Ønsker man derfor at have mange Fugle til at live op i Haverne, maa man ikke anvende Sprøjtning i ret høj Grad.

Mange Timer har jeg med Glæde fartet rundt til mine Fuglekasser i Have og Skov, og det følgende er smaa Iagttagelser derfra.

Yngletidspunktet, især for Mejser.

Naar der i det følgende nævnes bestemte Datoer, menes dermed den Dag, da Reden indeholdt det 1. Æg.

Musvit, *Parus m. major*.

1924: $\frac{30}{4}$ havde den 1 Æg. Begyndt Æglægning til 2. Kuld: tidligst $\frac{18-19}{6}$ og senest $\frac{13}{7}$.

1925: $\frac{22}{4}$; 2. Kuld: $\frac{8}{6}$. 1926: $\frac{17}{4}$.

Blaamejse, *Parus c. coeruleus*.1924: $\frac{2}{5}$; 1925: $\frac{22}{4}$; 1926: $\frac{16}{4}$.Sumpmejse, *Parus p. palustris*.1924: $\frac{29}{4}$; 1925: $\frac{26}{4}$; 1926: $\frac{19}{4}$.Sortmejse, *Parus ater abietum*.

1924 var den ikke ynglende i Kasser.

1925: $\frac{27}{4}$; 2. Kuld: tidligst $\frac{1}{6}$.1926: $\frac{21}{4}$; 2. Kuld: tidligst $\frac{11}{6}$.1927: $\frac{1}{4}$, den tidligste Tid, jeg har været ude for. $\frac{17}{4}$ havde den i 8 Dage ruget paa 9 Æg.Træløber, *Certhia familiaris macrodactyla*.1924: $\frac{13}{5}$; ynglende 2 Gg. i samme Kasse: 1. Gg. $\frac{16}{5}$; 2. Gg.: $\frac{24}{6}$.1925: $\frac{28}{5}$; 1926: $\frac{27}{4}$; 1927: $\frac{24}{4}$, det tidligste, jeg har set.Skovspurv, *Passer m. montanus*.1924: $\frac{8}{5}$; 1925: $\frac{30}{4}$; 1926: $\frac{30}{4}$.Stær, *Sturnus v. vulgaris*.Tidligste Tidspunkt: $\frac{27}{4}$ 1926.

Naar Mejserne har begyndt Æglægningen, gælder det i Reglen, at de lægger 1 Æg pr. Døgn. Det hænder dog, at de lader en Dag skyde over; men til andre Tider kan de lægge 3 Æg i Løbet af 2 Døgn; dette sidste indtræffer sikkert, hvis deres først byggede Rede bliver ødelagt, lige naar Æglægningen er begyndt.

Engang fandt jeg et Musvitæg liggende paa en lille Bitte Mos. Næste Dag var der mere Mos og 2 Æg. Efterhaanden blev Reden bygget op af Uld; men da Redebygningen var afsluttet, var ogsaa Æglægningen ved at være ovre. Disse Fugle havde selvfølgelig paa et tidligt Tidspunkt faaet deres Rede ødelagt og havde nu Hastværk.

Dækning af Æggene.

Man regner almindeligt med, at Musvit, Blaamejse og Sumpmejse dækker Æggene, naar de, saa længe de ikke har fuldlagt Kuld, forlader Reden.

Det er ogsaa det hyppigste, men at Æggene har været utildækkede, har jeg iagttaget mange Gange hos Musvit, en enkelt Gang hos Blaamejse og flere Gange hos Sumpmejse.

Paa den anden Side regnes der med, at Sortmejsen ikke dækker det ikke fuldlagte Kuld. Løjtnant P. Skovgaard, Viborg, hævder, at de første 2 Æg ofte er utildækkede, og vi er enige om, at, saa snart der er flere Æg, dækkes de altid.

Jeg har desuden 1 Gang iagttaget, at en Sortmejse trak en Tot Uld med sig op i Indgangshullet, hvergang den forlod det ikke fuldlagte Kuld.

Rugetidens Varighed.

Musvit, *Parus m. major*: $^{16}/_5$ 1924 havde den 3 Æg. $^{23}/_5$ havde den 10 Æg, og Rugningen begyndte. $^{5}/_6$ var 4 Unger lige udkrøbet, medens 6 Æg endnu ikke var spraaede. Ruge-tiden var altsaa 13 Dage.

Om »Iagttagelser angaaende Mejsernes Rugning« se D. O. F. T.s 23. Aarg. Hæfte III—IV, Side 84.

Jeg har, som nævnt der, temmelig mange Eksempler paa, at Mejserne ikke ruger, mens Ungerne vælter ud af Æggene.

Hvis nogen af Læserne har Lejlighed til at føre Tilsyn med Kasser, vil jeg bede dem være opmærksomme over for dette Forhold og, hvis de opdager noget desangaende, sende mig Meddelelse derom, for at der muligt kan gives en Forklaring paa denne tilsyneladende Absurditet.

Fodring af Ungerne.

I Mejskasse Nr. 294 hos Lærer Jacobsen, Holse, yngede der Sumpmejser, *Parus p. palustris* 1927. Kassen hang paa en Veranda, og fra Stuevinduet, ca. 2 m derfra, var det let at iagttage Fuglene.

Under hele Rugetiden rugede ♀, og ♂ madede den. $^{25}/_5$ bemærkedes flg.: Hele Dagen hjalp ♂ og ♀ hinanden med at mada Ungerne. Kl. 19 $^{1}/_2$ gik ♀ paa Reden, og fra det Tidspunkt afleverede ♂ sin Fangst til ♀ ved Indgangshullet og modtog Ungernes Gødning af denne. Lærer Jacobsen havde bemærket samme Fremgangsmaade, saa ofte han havde kigget efter.

Antal Kuld.

Skovspurve har oftest 3 (eller 2) Kuld Unger i en Sæson, og saa vidt jeg kan afgøre, benytter de altid samme Kasse til samtlige Kuld.

Hvis Mejsfugle klækker 2 Kuld, er det normale, at Sortmejsje ret ofte anvender samme Kasse til begge Kuld, medens Musvit hyppigst og Blaa- og Sumpmejsje altid benytter en ny Kasse til 2. Kuld.

Optegnelser herom.

Sortmejsje, *Parus ater abietum*.

1925:	Af 7 Kasser	benyttedes	2	til 2. Kuld.
1926:	- 5	—	—	2 - - —
1927:	- 9	—	—	2 - - —

Musvit, *Parus m. major*.

1924:	Af 53 Kasser	benyttedes	7	til 2. Kuld.
1925:	- 101	—	—	4 - - —
1926:	- 105	—	—	2 - - —
1927:	- 100	—	—	2 - - —

Blaa- og Sumpmejsje har jeg ikke haft ynglende 2 Gg. i samme Kasse.

Desværre er det jo umuligt at kunne sige nøjagtigt, hvor ofte Mejsjerne har 2 Kuld, naar disse udklækkes i 2 forskellige Kasser.

Et blandet Kuld.

En Dag i Sommeren 1928 blev 2 Mænd, der begge kender lidt til Fuglelivet, uenige om, hvad en Kasse indeholdt. De havde begge kigget efter, men med en halv Times Mellemrum, og den ene sagde, at den var beboet af Musvitter, medens den anden paastod, at der var Blaamejser i Reden. Begge havde Ret: Der var 3 Blaamejsjeunger og 6 Musvitunger, som jo havde skiftedes til at ligge øverst.

Sagen havde følgende Forhistorie: En Blaamejsje havde lagt 3 Æg i en Mejskasse; men — uvist af hvilken Grund — blev Reden forladt.

Faa Dage derefter flyttede en Musvit ind, ikke, fordi der var Kasseangel, for flere Kasser i samme Have forblev ube-

boede Sommeren igennem; men Lejligheden maa altsaa have passet den, og der var noget at sætte Bo med. Inden længe havde den lagt 6 Æg, og Blaamejseæggene havde den annekteret.

Mejsernes Fjender i Yngletiden.

I. Lopper.

Af og til har Lopper været lidt generende; jeg har endog enkelte Eksempler paa, at Mejsfugle har forladt et fuldlagt Kuld Æg, som de havde ruget paa nogle Dage; men Lopper er nemme at komme af med, bare man drysser lidt Insektpulver ned i Reden.

Bedst er det selvfølgelig at rense Kasserne, naar Rugetiden er forbi. Et Aar dryssede jeg Insektpulver i efter endt Rensning; et andet Aar anvendte jeg Svovlblomme; men begge Midler er alt for dyre.

Jeg forsøgte da med Naftalin, som jo næsten intet koster; men jeg var lidt bange for, at den stærke Lugt skulde jage Fuglene bort fra deres Nattelogi, og jeg undersøgte derfor Sagen nøje. Allerede Dagen efter og ogsaa de følgende Dage, fandt jeg Fuglene siddende i Kasserne, ofte i Søvnstilling, d. v. s., at de bøjer Hovedet ned mod Kassens Bund, hvor der maa være stærk Lugt, og rejser alle Fjerene, saa man blot ser en Bylt Fjer.

Brug Naftalin, for det er billigt og godt.

II. Humlebier.

Da Mejserne tager største Parten af deres Føde fra Insektverdenen, skulde man tro, at en Humlebi maatte være en dejlig, om end stor, Himmerigsmundfuld; men det slaar ikke til.

Naar den overvintrede Humlebihun om Foraaret eller Forsommeren skal begynde sin Æglægning, søger den rundt for at finde en eller anden passende Hulhed, og træffer den da paa en Rugekasse med Rede i, arbejder den sig helt ned paa Kassens Bund.

Lidt efter kommer Mejsen hjem og kravler ind paa Reden; men i samme Øjeblik den berører denne, begynder Humlebien, som føler sig generet, at brumle, og Mejsen farer skrækslagen ud.

Det var i 1924, at jeg første Gang blev Vidne til noget saadant.

En Kasse var ophængt paa et Træ, 2 m fra et Køkkenvindue, saa man let kunde se, hvad der foregik. $\frac{6}{5}$ begyndte en Blaamejse at bygge Rede, og $\frac{10}{5}$ var der 1 Æg; men hen paa Dagen saa jeg Blaamejsehunnen te sig mærkværdigt.

Den hagede sig fast paa Kassen og stak Hovedet lidt ind, lagde det snart paa den ene Side, snart paa den anden — for rigtig at lytte — og for saa med et Skrig op i Træet. Faa Sekunder efter gentog Skuespillet sig, og jeg maatte ud at undersøge, hvad der var i Vejen.

Jeg stoppede Hullet med et Lommetørklæde, bankede paa Kassen og hørte Humlebien brumme. Ved atter at banke fik jeg Fredsforstyrren til at flyve op til Laaget, og jeg mente, at jeg kunde mase den deroppe; men jeg var for uerfaren. Den slap fra mig.

Jeg fjernede mig, og straks var Blaamejsen der igen. Da den ikke mærkede noget foruroligende, gik den paa Rede; en Times Tid efter var Fuglen atter ude, og der var nu 2 Æg.

Senere paa Dagen kunde man forstaa paa Blaamejsen, at Humlebien var vendt tilbage; men denne Gang maatte Bæstet dø.

12 Blaamejseunger blev Slutresultatet, og man havde megen Morskab af at iagttage dem; men havde Kassen ikke hængt paa et Sted, hvor man let kunde se Mejsens mærkelige Opførsel, havde ingen af Ungerne set Dagens Lys.

Faar en Humlebi Lov til at blive i Kassen for at lægge Æg, vil den derefter give sig til at vende Reden, og saa kan den lave store Ulykker. Ofte kan man i en Kasse finde 5—6 Humlebier, som da sikkert i Fællesskab vælter Reden rundt.

Nybyggede Reder, vendte af Humlebier, har jeg drejet rigtigt, efter at have dræbt Insektet, og Fuglene har ynglet.

Reder med Æg i vender de ogsaa. Et Eksempel af mange: $\frac{3}{5}$ 1925 var der Sumpmejseæg i en Rede, og Mejsen var i Kassen. $\frac{12}{5}$ havde Humlebier vendt Reden, saa Æggene laa paa Kassens Bund; 3 var i Stykker, og flere var suget ud. Humlerne blev dræbt; men de burde jo være aflivet noget før.

Fra 1926 har jeg et enkelt Eks. paa, at en Musvitrede (i Mejskasse 217) med halvstore Unger blev vippet af Humlebier. Ungerne laa døde paa Kassens Bund, da jeg opdagede Ulykken.

Man skulde dog ellers tro, at de gamle Fugle vilde have taget sig af Ungerne trods nogle Humler.

I Maj Maaned har jeg ofte haft travlt med at kigge efter Humlebier i Kasserne, og visse Aar har jeg dræbt mere end et halvt Hundrede. Jeg har efterhaanden faaet en hel Del Øvelse i at mase dem mellem Laagproppen og Kassen, naar de brum-lende har villet ud, efter at jeg har rystet Kassen eller med en Pind rodet lidt i Redematerialet.

III. Flagspætten.

Humlebien er dog ikke Mejsernes værste Ødelægger i Foraarstiden; for den kan man som sagt komme udover.

Nej, langt værre er Flagspætten, men dog kun i Skovene. Den holder meget af at hugge Indgangshullet større, og det er jo noget irriterende, naar man netop har lavet lille Hul i en hel Del Kasser for at hjælpe Smaaamejserne mod de større og kraftigere Musvitter; men det kunde endda gaa.

Ubehageligere er det, naar Spætten begynder at hugge i Bundproppen; for den naar ret hurtigt igennem den, og Kassen er ødelagt.

2 Gange har jeg haft Flagspætte ynglende i en Mejskasse; men den har ogsaa ødelagt over 100 Kasser for mig, og den er blevet mere og mere ubehagelig: Hænger jeg nye Kasser op i Skoven, bliver de ødelagt den første Sommer.

Ikke alene tomme Kasser hugger den i. Jeg har saaledes mange Eksempler paa, at den har hevet Rede og Æg ud og spredt dem omkring Ophængningstræet.

Enkelt Gange har den kastet Unger ud, endog godt halvvoxsne, saa jeg en skønne Dag fandt dem liggende døde paa Jorden; Kassen var ødelagt, og derfor var jeg klar over, hvem der havde været paa Spil.

Flere Steder har jeg i de mest hærgede Egne ophængt specielle Kasser for Spætter. De er ikke boret helt igennem og dernæst forsynet med Bundprop; men jeg har valgt et noget længere Træstykke og ikke udboret de nederste 10 cm. Spættene har nok villet holde til i disse Kasser om Vinteren; men de har aldrig ynglet i dem, ja, ikke engang hugget inden i dem.

IV. Drengene.

Endelig har Drengene et Par Gange været paa Spil ved Kasserne, idet de har taget de rugende Fugle og kastet Rede med Æg eller Unger ud; men da jeg havde en Anelse om, hvem Slynglerne var, henvendte jeg mig til den lokale Politibetjent, som »snakkede« med Drengene, der i øvrigt ogsaa havde flyttet Bilskilte, og der har aldrig senere været noget i Vejen.

Det maa ogsaa siges, at jeg har haft storartede Hjælpere i de Folk, som har faaet Kasser ophængt i deres Have eller Skov. De har været saa interesserede, at de ikke har fundet sig i Forstyrrelse af nogen som helst Art.

Hvad Mejsjerne nok kan finde sig i.

I Læge Muncks Have, Skovshøjrup, Brenderup Sogn havde jeg om Vinteren 1923—24 ophængt 2 Kasser, deraf den ene paa en Hasselbusk, og da jeg $\frac{5}{5}$ 1924 tilsaa den, fandt jeg Mos og Uld i den.

Paa Grund af Dr. Muncks Død d. $\frac{6}{5}$ kom jeg ikke i Haven før $\frac{25}{5}$; men da var Haslen ryddet, og Manden, der havde foretaget dette Arbejde, havde — uden at den nye Læge vidste af det — flyttet Kassen hen paa en Blodbøg, der stod nogle Meter fra førstnævnte Sted.

Flytningen foregik $\frac{24}{5}$, da der var 9 Æg i Reden; men der var ingen Fugl paa, og Arbejdsmanden saa ikke noget til Musvitterne under Arbejdet. $\frac{25}{5}$ rugede Musvitten.

$\frac{27}{5}$ kiggede den nye Læge efter; Reden indeholdt stadig 9 Æg; men ingen Fugl var at se. $\frac{28}{5}$ var der Unger.

I Vinteren 1923 ophængte jeg Mejssekasse Nr. 100 i en Hyldebusk ved Frederiksminde Forskole, Brenderup Sogn. Der var ingen Træer i Haven, og Hylden stod i et Skelhegn til en Mark, saa jeg maatte døje adskillige Stiklerier, fordi jeg valgte et saadant Ophængningssted i Stedet for at holde mig til større Haver med mange gamle Træer.

1924 var Kassen beboet af Skovspurv, og det var dog bedre end ingenting. Den følgende Vinter ophængte jeg Talgstumper ved Forskolen.

I Maj 1925 tilsaa jeg Kassen og fandt da 7 Musvitæg i den.

Snart begyndte Fuglen at ruge; men nogle Dage efter blev det et slemt Storm- og Regnvejr. I de første Fuglekasser, jeg lavede, satte jeg for kort en Prop paa Laaget og borede ikke et lille Hul i deres Bund; det hændte derfor, at Laaget paa Nr. 100 blæste af, og Kassen regnede fuld.

Lærerinden, der var glad for sine Musvitter, blev meget ked af Uheldet. Hun tog Æg og Rede op, tørrede Æggene af og viste Børnene dem. Nu lagde hun Æggene i en Bogfinkerede, hun havde i Naturhistorieskabet og tænkte paa at gemme dem, men da hun alligevel ikke var tilfreds med den Løsning, anbragte hun Rede og Æg i Kassen, efter at Vandet var tørret godt op.

Da hun senere paa Dagen kiggede efter, fandt hun Musvitten rugende trygt. Der kom Unger, som trivedes godt, og $2\frac{1}{6}$ var de fløjte.

Forsøget var lykkedes over al Forventning.

SPREDTE IAGTTAGELSER AF FUGLE

AF

E. NIELSEN

Naar jeg her møder frem med en Række Iagttagelser af Fugle, skyldes det en Opfordring til at meddele nogle faa af dem fra Oktober 1930; har nemlig disse Smaaoplevelser Interesse, turde det samme være Tilfældet med flere andre, hvorfor jeg meddeler dem alle.

Stokand, *Anas pl. platyrhyncha*. I Oktober 1930, især i Begyndelsen af Maaneden, laa der langs Sortedamssøens Bred en Del Ekskrementer af Stokand, udelukkende bestaaende af Frø. Professor C. M. Steenberg og Kommunalærer Egede Andersen har begge bestemt Frøene som stammende fra Svømmende Vandaks, *Potamogeton natans*. Ekskrementerne er et Vidnesbyrd om, at Hovedstadens mange Vildænder trods den megen Fodring af Børn og Voksne søger ud til Omegnens Søer og Moser efter Føde, eftersom ovennævnte Plante ikke vokser i de tre københavnske Søer. Da Frøene er Stenfrugter, modstaar de Kraasernes Angreb, saaledes at de bliver Genstand for